

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Udrag fra Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 196. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius05val-shoot-idm140381309014160/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

S. 106 L. 23. **stictt*] Hs. *stirtt*; rettet efter den trykte Text. Skriveren har maaske opiattet Ordet som *stirt* „styret“.

S. 106 L. 31. **hienske*] dette Ord synes opr. at have staaet i Hs., men er udraderet og overskrevet med det meningsløse *hiemme*. Den trykte Text (T) har *hiene*. Udelukket er det ikke, at dette Ord — skrevet *hienne* — har været det opr. i vort Hs.; sprogligt er begge Former mulige.

S. 106 L. 34 f. *hun skal haffue liuß och vand*] se Bind IV. 114, Noten til S. 103 L. 27.

S. 106 L. 35. *liuse*] Kustoden: *liuße*.

S. 107 L. 6. *trøffue*] „føle paa“, Kalk. IV. 442; jfr. jy. *trevløs* „uden Følelse“, Feilb. III. 845.

S. 107 L. 9. *der kom . . . aff*] maaske Fejl for *det kom . . . aff*, jfr. T foran S. 195.

S. 107 L. 18. *i kirchen*] maaske Fejl for *i kirche*, jfr. T.

S. 107 L. 20. *det barn*] „dit Barn“. — sst. *med vee och spreche*] se Bind IV. 112 (Note til S. 101 L. 4).

S. 107 L. 21. *opføde*] maaske Fejl for *opføde det*, jfr. T.

S. 107 L. 22. *s. Povel siger*] se Bind IV. 114, Note til S. 104 L. 14 (1. Tim. 2.15).

S. 107 L. 32. *barselseng*] Kustoden: *barsell-*.

S. 108 L. 6. *naffnueneløse*] „navnløse“; jfr. S: *naffueneløse*.

S. 108 L. 9 og 33. *det barn*] „dit Barn“.

S. 108 L. 28 f. *et hielt capitel her udj kongens ordinantz*] se Bind I. 200 f.

S. 109 L. 6. *volde der udj*] jfr. Kalk. IV. 859^b L. 48 ff.

S. 109 L. 7. *et hielt cap: osv.*] se Bind I. 149 og 199.

S. 109 L. 20. *borte*] Hs. *borte* (Linjeudg.).

S. 109 L. 21. *den gaaß osv.*] PSyv I. 66, Mau Nr. 2628.

S. 109 L. 23. *set barn*] „sit Barn“.

S. 109 L. 31. *løff*] „Tryllemiddel“, se Kalk. II. 784.

S. 110 L. 3 f. *da est du osv.*] om Rakkeren og hans Dreng. PLaale, Nr. 322 B; samme Ordspr. findes S. 137 L. 29 og S. 138 L. 23.

S. 110 L. 9. *De brende jo en hob osv.*] de først omtalte Hexebaal, Palladius her hentyder til, som vel har fundet Sted omkr. 1540, har man ingen nærmere Beretning om, hvorimod „den Hob der sidder greben i Malmø“ formodentlig hentyder til en Hexeforfølgelse i Malmø 1543, meddelt i Da. Mag. 3. R. I. 52—67; (jfr. om en lignende Sag i Køge 1545: Da. Mag. VI. 24—27).

S. 110 L. 15 f. *den ene røber den anden, saa de pølles hen att thill hin verden*] G (og RT) retter til *saa at de følgis at hen til*

hin verden; bortset fra at der intet Grundlag er for at rette *saa* til *saa at* og *hen att* („henad“) til *at hen*, vilde det være ganske uforklarligt, om Afskriveren, hvis Orig. havde haft *folgis* (*følues* ell. lign.), skulde have ændret dette til *pølls*. I Jydsk bruges imidlertid *pøle* i Betydning „fare (afsted)“, Feilb. II. 906^b L. 3 f., egl. „gaa i Pøle“, og i ældre Nydansk bruges „pøle“ om at „søle sig“, Kalk. III. 547, V. 835; *pøles* er da rimeligvis en Sammenblanding af disse to Betydninger: „den ene røver den anden, saa de dænger hin anden henad til H...“, jfr. en lignende Konstruktion S. 111 L. 34 f.: *hun malcher hannem, og hand malcher hende saa lenge at de malche hen tilsammen udj helffuedes affgrund*.

S. 110 L. 23. *mandheld*] „Manddom“; jfr. Moth M 52. Det er en alm. Overtro, at man ved Trolddom kan berøves Avlevnen, se fx. Feilb. II. 545^a L. 27 ff, og F. Ohrt. Danmarks Trylleformler, Nr. 1032. Forklaringen G 200 er urigtig.

S. 110 L. 24. *scheer*] Kustoden: *skeer*.

S. 110 L. 26. **bevende*] Læsningen og Tolkningen meget tvivlsom. Skriveren har ladet Plads aaben, som R¹ har udfyldt *be . . de*; 3. Bogstav maa læses *y*, eller *u* rettet til *y*, 4. Bogstav er *e* eller *n*. Formodentlig har Orig. haft *beuēde*, hvor Forkortelsesstregen over *e* er opfattet som Krølle over *u*, saa Ordet er læst *beuede*, men da dette ingen Mening gav, er *u* rettet til *y*, vel i den Hensigt at ændre Ordet til *byude* ell. lign.; Thorsen indfører ligefrem *byde* i Texten, mens G indfører *bruge*. Et Verbum med denne Betydning synes ogsaa at give god Mening: „de ugudelige ikke blot tror paa Hexe, men tør ogsaa anvende dem“; det ligger derfor nær at opfatte Hs.'ets *beuede* som *beuēde* = *bevende* „anvende“, „bruge“; jfr. Kalk. I. 196.

S. 110 L. 30 f. *det hiede ild*] ved *den hede* ell. *hvide* ell. *ilde* ell. *onde Ild* betegnedes „Rosen“, se Kalk. I. 449^b L. 14 ff., V. 211^b. Mange Signeformler mod „Rosen“ er bevaret, se F. Ohrt, Danm. Trylleformler Nr. 310—12, 337, 358, 361, 367, 1159 og 1166.

S. 110 L. 31. *det kolde ild*] „Koldbrand“; Betegnelsen findes ogsaa hos Chr. Pedersen. Henr. Smith bruger „*den kaalde brand*“, se Kalk. V. 211^b og 550. Jfr. Signeformler mod „den hede og den kolde“, Danm. Trylleforml. Nr. 253 ff. og 1099.

S. 110 L. 31 f. *hun kand seyne for icht och slich*] „hun kan signe for Gigt og *slich*“. Betydningen af det sidste Ord er omstridt. *Igt* findes oftest i Forbindelse med Synonymer som „Værk“ eller „Hold“, se Kalk. II. 379^a, hvorfor man maatte vente, at *slich* var Navn paa en Gigtsygdom, men der er intet som